Impact Factor – 6.625

ISSN – 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

International Multidisciplinary E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

February - 2020 Special Issue – 223

अर्थभारती

विदर्भ अर्थशास्त्र परिषद ४४ वे वार्षिक अधिवेशन विशेषांक

Guest Editor::
Dr. Suresh B. Bijave
Principal,
Bhartiya Mahavidyalaya, Morshi
Dist.- Amarawati [M.S.] India.

Executive Editor::
Dr. Lajwanti R. Tembhurne
Head, Dept. of Economics,
Bhartiya Mahavidyalaya, Morshi
Dist.- Amarawati [M.S.] India

Chief Editor :
Dr. Dhanraj T. Dhangar
(Yeola)

This Journal is indexed in :
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATIO

Scanned with OKEN Scanner

Impact Factor – 6.625 ISSN – 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

International Multidisciplinary E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

February -2020 Special Issue – 223

अर्थभारती

विदर्भ अर्थशास्त्र परिषद ४४ वे वार्षिक अधिवेशन विशेषांक

Guest Editor :
Dr. Suresh B. Bijave
Principal,
Bhartiya Mahavidyalaya, Morshi
Dist.- Amarawati [M.S.] India.

Executive Editor :
Dr. Lajwanti R. Tembhurne
Head, Dept. of Economics,
Bhartiya Mahavidyalaya, Morshi
Dist.- Amarawati [M.S.] India

Chief Editor
Dr. Dhanraj T. Dhangar (Yeola)

SWATIDHAN INTERNATIONAL PUBLICATIONS
For Details Visit To : www.researchjourney.net

© All rights reserved with the authors & publisher

Price : Rs. 800/-

32	जागतिकीकरण आणि भारतीय शेती	डॉ. लाजवंती टेंभूर्णे	173
33	वर्तमानकाळात भारतातील रोजगारीचे बदलते स्वरूप	प्रा. हेमराज चौधरी	177
34	जागतिक व्यापार व WTO आणि भारतावरील परिणाम	डॉ. एस.बी.बोंढे, डॉ. डी. एस. गुर्जर	180
35	जागतिक व्यापार संघटना आणि कृषी करार	डॉ. ईश्वर वाघ	186
36	वर्धा जिल्ह्याच्या संदर्भात जिल्हा नियोजन समितीच्या खर्चाचा विकासात्मक आढावा	डॉ. विठ्ठल घिनमिने	191
37	भारत व जागतिक मुक्त व्यापार व डब्लूटीओचे यशापयश	विनायक खांडेकर	199
38	जागतिक मुक्त व्यापार व WTO चे यशापयश	डॉ. दिलीप महाजन	204
39	भारतातील एकविसाव्या शतकातील रोजगार वास्तव	प्रा. राजेश चव्हाण	208
40	जागतिक मुक्त व्यापार आणि ग्रामीण विकास	डॉ. दीपक शृंगारे	212
41	भारतातील रोजगाराचे बदलते स्वरूप	प्रा. नंदकुमार मेटे	217
42	भारतातील दारिद्र्य निर्मूलन करणाऱ्या विविध योजना व रोजगाराच्या बदलत्या स्वरूपाचा अभ्यास	डॉ. स्वर्णलता वारके	227
43	जागतिक व्यापार संघटना व मुक्त व्यापाराचे अर्थशास्त्रीय अध्ययन	डॉ. अमोल आवंडकर	233
44	महाराष्ट्रातील शेती रोजगाराचे बदलते स्वरूप आणि स्त्रियांचा सहभाग	डॉ. ज्योती पांडे	237
45	महिला रोजगार : स्थिती व उपाय	वैभव अर्मळ	244
46	भारताचा आर्थिक विकास आणि रोजगाराची प्रवृत्ती	डॉ. किशोरी साबळे	247

या अंकाचे सर्व अधिकार प्रकाशकांनी राखून ठेवलेले आहेत. प्रकाशकांच्या पूर्वपरवानगीशिवाय या अं[...] लेखांचे पुनर्प्रकाशन करता येणार नाही. या अंकात व्यक्त झालेली मते व विचार हे त्या लेखाच्या लेखकांचे [...] विचार आहेत त्याच्याशी संपादक किंवा प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही. लेखांच्या मूळ [...] हक्कासंदार्भातील संपूर्ण जबाबदारी लेखाच्या लेखकांची असेल.

- मुख्य संपादक, रिसर्च जर्नी

Published by –

© Mrs. Swati Dhanraj Sonawane, Director, Swatidhan International Publication, Yeola, Nashik
Email : swatidhanrajs@gmail.com Website : www.researchjourney.net Mobile : 9665398258

'RESEARCH JOURNEY' International Multidisciplinary E- Research Journal
Impact Factor - (SJIF) - 6.625,
Special Issue 223 : विदर्भ अर्थशास्त्र परिषद ४४ वे वार्षिक अधिवेशन विशेषांक
Peer Reviewed Journal
ISSN : 2348-7143
February-20

जागतिक मूक्त व्यापार व WTO चे यशापयश

डॉ. दिलीप पांडुरंग महाजन
सहयोगी प्राध्यापक,अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
एस.पी.एम.तात्यासाहेब महाजन, कला व वाणिज्य
महाविद्यालय,चिखली, जि.बुलडाणा, पि.नं ४४३२०१
मो.नं – ९४२०१८२१२८
dilipmahajan1969@gmail.com

प्रा.डॉ.राजेंद्र रा.गव्हाळे
सहयोगी प्राध्यापक,पदव्युत्तर.अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
जी.एस.महाविद्यालय,खामगांव,जि.बुलडाणा.
मो.नं – 9422547722
rajendragawhale@gmail.com-

सार :–

1991 मध्ये भारत सरकारने अर्थव्यवस्थेचे जागतिकीकरण करण्यासाठी आर्थिक सुधारणांची एक मालीकाच सुरू केली. याचा कल बाजार अर्थव्यवस्था व देशाच्या जागतिकीकरणाकडे असून भारतीय अर्थव्यवस्थेचे जागतिक अर्थव्यवस्थेशी एकात्मीकरण होण्याच्या उद्देशाने ही निती अवलंबण्यात आली होती.या नितीचे " भारतीय अर्थव्यवस्थेवर होणाऱ्या परिणामांचा " विचार सदर शोध निबंधात मांडण्याचा प्रयत्न केला आहे.

प्रस्तावना :–

दि 24 जुलै 1991 रोजी भारताचे विद्यमान पंतप्रधान अर्थमंत्री होते त्यांनी हे 'नवे आर्थिक धोरण ' स्विकारतांना मिश्र अर्थव्यवस्थेची वाट सोडली जी अर्थव्यवस्था स्विकारून तिचे इष्ट,अनिष्ट परिणाम देशावर , लोक मानसावर होतच असतात. याच चांगल्या वाईट परिणामांचा विचार मांडण्याचा थोडक्यात प्रयत्न शोध निबंधकाराने या प्रस्तूत " जागतिक मूक्त व्यापर व WTO चे यशापयश " संशोधन पर शोधनिबंधात करण्याचा प्रयत्न केला आहे.

जागतिक मूक्त व्यापाराचे महत्व :– जागतिक मूक्त व्यापारामूळे उत्पन्न व मागणीत वाढ होऊन जिवनमानात वाढ होऊन देशातील रोजगार वाढून उत्पादकतेत वाढीला चालना मिळते संसाधनांचा पूर्ण क्षमतेने वापर करणे शक्य होऊन व्यापार वाढीला चालना मिळेल.व्यापारातील अडथळे दुर करता येतील.जागतिकरणच स्पर्धेला प्रोत्साहन मिळून शाश्वत विकासाला प्रेरणा मिळून पर्यावरणाच्या सरंक्षणाला चालना मिळण्याची आशा होती. जागतिक मुक्त व्यापारामूळे WTO चे यशापयशांचा शोध घेण्याचा हया संशोधनपर शोध निबंधात प्रयत्न केला आहे. त्यासाठीच हा विचार मांडला आहे. व हया अभ्यासाचे महत्व मांडले आहे.

संशोधन अभ्यासाची उद्दीष्टये :–

1. जागतिक व्यापारासमोरील आव्हानांचा अभ्यास करणे.
2. देशासमोर असणाऱ्या संधीचे विश्लेषण करणे.
3. देशासमोरील व्यापारातील समस्याच्या सोडवणूकीसाठी उपाय योजना सुचविणे .

अभ्यासाचे गृहीतके :–

1. भारताची लोकसंख्या सतत वाढत असल्याने जागतिक व्यापारातही सतत वाढ होणार आहे.
2. WTO चा विकासावर परिणाम होणार आहे.
3. भारताच्या व्यापार विकासातील वाढ मंद आहे.

संशोधन पध्दती :–

सदर संशोधन शोध निबंध तयार करण्यासाठी दुय्यम साधन सामुग्रीचा वापर करण्यात आला असून त्यासाठी विविध पूस्तके ग्रंथ, वर्तमान पत्रे, मासिके, वार्षिकांक, साप्ताहिके, विविध अहवाल इत्यादी संदर्भ म्हणून वापरण्यात आलेले आहे. संबंधीत माहीती वरील संदर्भातून घेण्यात आलेली आहे.

सद्यस्थिती :– भारत WTO चा संस्थापक सदस्य आहे. नियमाचे व धोरणाचे पालन करणेसाठी व संरक्षणात्मक धोरणात शिथीलता आणण्यासाठी भारताने पुढीलप्रमाणे वचनबध्दता जाहीर केली.

1) **जकात रेषा :–** 67 टक्के महत्तम केली. शेतीतील उपभोग वस्तुंवर 40 टक्के व मध्यम वस्तुंवर 25 टक्के दर निश्चित करण्यात आला.

2) **संख्यात्मक निर्बंध :–** आठ आकडी स्तरावर 2714 जकात रेषा सूचित केल्या.भारताने 1429 वस्तुवरील निर्बंध काढले सध्या सर्व वस्तुंवरील संख्यात्मक निर्बंध काढण्यात आले आहेत.

3) **व्यापार संबधी बौध्दीक संपदा अधिकार :–** पेटंट, कॉपीराईटर, ट्रेडमार्क संरक्षणाची तरतूद करून त्यानुसार 2004 पासून पेटंट कायदा लागू करण्यात आला तसेच सेवांनाही ट्रेड मार्क देण्यात आले.

4) **व्यापार संबधी गुंतवणूक उपाय :–** भारतासारख्या देशांनी व्यापारावरील निर्बंध दुर करून उदार धोरणाचा स्विकार केला आहे.

5) **सेवांच्या व्यापारासबंधी करार :–** यात सरकारने 33 कियांबाबत वचन बध्दता व्यक्त केली.

6) **जकात मूल्याकंन नियम :–** भारतात WTO तरतूदींना पूरक ठरला असा जकात नियम तयार करण्यात आला.

RESEARCH JOURNEY

WTO चे यश / फायदे

1) **निर्यात वृध्दी :–** भारताला या मुळे 145 देशांशी मूक्त व्यापाराची मुभा मिळाली. आयात निर्यात वाढली. जागतिक व्यापारात 3000 को. डॉ. वाढ होऊन निर्यात व्यापारात 200 को. डॉ. रू.ची वृध्दी झाली. निर्यात भारताच्या 86 टक्के पर्यंत तर आयात 0.99 पर्यंत वाढली.

2) **तयार कपडयांच्या निर्यातीत वाढ :–** 2005 मध्ये तयार कापडावरील निर्बंध समाप्त झाले. 20002–03 मध्ये 5690 व शलम डॉ. पर्यंत निर्यात वाढली.

3) **सेवा क्षेत्राला लाभ :–** भारताची संगणक सॉफ्टवेअरची निर्यात वाढली.

4) **अवपुंजन विरोधापासून लाभ :–** अवपुंजनाने बाजारपेठ दुसऱ्या देशाने काबीज करणेचा प्रयत्न केल्यास त्या विरोधात विवाद समितीकडे तकार करता येते. त्यामुळे अवपूंजन त्याच भाव कमी होईल.

5) **सकंरित व्यवस्थेचा लाभ :–** रोपे प्रजनन माध्यमातून सुधारित बियाणे मिळून कृषी संशोधनाचा लाभ होईल. त्यामुळे संशोधन व विकासात गुंतवणूक वाढीला चालना मिळेल.

6) **परकीय चलन साठा :–** भारताचा परकीय चलन साठा 2004 मध्ये 111648 दशलक्ष डॉ. पर्यंत वाढला.

याशिवाय रोजगार, परकीय, गुंतवणूकीत वाढ होऊन परकीय वस्तू उपभोक्त्यांना उपलब्ध होत आहे. भांडवल व नविन तंत्रज्ञानाचा लाभ मिळाले. भांडवली व विदेशी विनिमय बाजारपेठेच विकास होऊन आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे सामर्थ्य वाढले, सांस्कृतीक देवाण घेवाण व औद्योगिक विकासास

चालना मिळवून उपभोगात वाढ होऊन राहाणीमानाच्या दर्जात सुधारणा होऊन मूक्तव्यापार विभाग व ब्लॉक्स उदयास येतात. तसेच मक्तेदारी संस्थांवर नियंत्रणांस मदत होते.

WTO चे अपयश / तोटे / दोष

1) बालकामगार श्रम, पर्यावरण, सरंक्षण, चा नावाखाली भारताच्या वस्तुंना विरोध करीत आहेत. त्यामुळे भारताच्या व्यापारावर प्रतिकूल परिणाम घडून येत आहे व बाल कामगारांमुळे आयातींना विरोध होतांना दिसतो.

2) भारताच्या विकासात फार मोठया प्रमाणात भर पडलेली नाही.

3) शेतीचाही फार विकास झालेला नाही.

4) व्यापारात वाढावा ऐवजी तुट निर्माण होऊन सरकारच्या खर्चात व कर्जात मोठया प्रमाणात वाढ झाली.

5) प्रत्यक्ष व्यवहारात मुक्त व्यापार अस्तित्वात नाही.

6) अयोग्य स्पर्धेस हातभार लागतो.मागास देशांना प्रगत देशांशी स्पर्धा करणे अवघड असते. त्यामुळे मागास देशांना प्रगत देशांशी स्पर्धा करणे अवघड असते. त्यामुळे मागास देशांचे नुकसान होत आहे.

7) अपायकारक वस्तुंच्या प्रभावात वाढ – हानिकारक वस्तुंचा प्रभाव वाढुन दारू, सिगारेट सारख्या वस्तुंचा उपभोग वाढत आहे.

8) भारतीय उद्योग क्षेत्रावर WTO दडपण आणीत आहे. आयात शुल्क कमी करावे, आयाती वरील नियंत्रण हटविल्यामुळे भारताचे देशांतर्गत भांडवली वस्तू उद्योगांना विदेशांमधुन आदेश मिळाल्यामुळे 5000. को.रू चे नुकसान झाले आहे.

9) जुन्याकार आयातीची परवानगी भारताने दिल्याने ' राष्ट्रविरोधी ' कार्य संबोधिले गेले.

10) चिनमधुन होणाऱ्या वस्तुंची आयात बेकायदेशीर वाढली आहे.

11) लघु उद्योगांना स्पर्धा करावी लागत असल्याने भारताने शित पर्यायाचे उत्पादन उद्योग बंद करून टाकले आहेत.

12) कापड उद्योग करारात अनुचित व्यवहार–विकसित देश सरंक्षणवादी उपायांचा अवलंब करून कार्यक्षम, कूशल कापड उद्योगांना रोखत आहे.

13) अमेरिकाचा डंपिग विरोधी कायदा व कॉपी राईट कायदा विसंगत – जपान व ई.सी.सी. हयांच्या तक्रारी मान्य करून अमेरिकेविरोधात निकाल दिला आहे.

14) कृषी बाबतचा करार – कृषी आर्थिक सहाय्य 13 टक्के पर्यंत करायचे आहे परंतू विकसीत देशमात्र ग्रीन बॉक्स व ब्ल्यु बॉक्स सहाय्य ही पळवाट काढुन अनुदाने चालु ठेवली आहेत.

या शिवाय वाढते प्रदुषण, गरीबी व बेरोजगारी, रोगराई, दारिद्रय, बालगुन्हेगारी, देशाची अंतर्गत असुरक्षितता, अस्थिरता, आतंकवाद, तस्करी, सामाजिक व आर्थिक विषमता व नवदहशत वाद वाढतांना आढळत आहे.

उपाय योजना :–

1) भारताकडे सर्व साधन संपत्ती असून तिचा पूर्ण क्षमतेने वापर करणे गरजेच आहे.

2) इंडीयन टॅलेंट भारताचे भविष्य घडवेल.

3) ज्ञानाची बंद दालने उघडून आपली शक्ती स्थाने वाढविण्याची गरज आहे.

4) अस्मिता जागृतीची गरज आहे.

5) संशोधनावर अधिक भर देण्याची आवश्यकता आहे.

Scanned with OKEN Scanner

6) येणारा काळ फक्त भारताचाच आहे. त्या दुष्टी ने सुदृढ पावले उचलावीत.

निष्कर्ष :–

समाजवादी समाज रचनेचे उद्दीष्टे धोरणात्मक दृष्टया गुदमरू लागले आहे. लालफीतीचा कारभार, नोकर शाहीचे अडथळे, भांडवलदारांचे जाणीवपुर्वक प्रयत्न, राज्यकर्त्यांचे दुर्लक्ष, राजकीय इच्छाशक्तीचा अभाव, इत्यादीमुळे बेकारी,दारिद्रय यांचे निर्मुलन, अंमलबजावणीतील दोषांमुळे होऊ शकले नाही.1991 नंतरच्या काळात विषमतेत वाढ झाली,परदेशी कर्ज वाढले, उद्योग जाणीवपूर्वक बंद पाडले,कामगारांचे हक्क डावलेले, लघुउद्योग बंद पाडले, बेरोजगारी वाढली, भ्रष्ट्राचारी, चंगलबाजी, जाहीरात बाजी, हिंसाचारी, संवेदनहीनता, दहशतवाद वाढला आहे. श्रीमंत गरीब तफावत वाढली, भारताच्या राजकीय, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, क्षेत्राचे बंकालीकरण चालले आहे या धोरणाचा स्विकारकरतांना जे पुरोगामी परिवर्तन होईल असा आशावाद व्यक्त केला गेला होता त्याला तिलांजली मिळत आहे. चिरस्थाई विकास, सर्वसमावेशक विकासाच्या घोषणा झाल्या, त्यात विकासाच्या परिघाबाहेर समाजातील मोठा वर्ग वाढतच चालला आहे. म्हणून शाश्वत विकासाचा मार्ग स्विकारण्याची नितांत गरज आहे तशी विचार सरणी सर्वांना लाभो हीच माफक अपेक्षा.....

संदर्भ ग्रंथ सूची :–

1. भारतीय अर्थव्यवस्था :– डॉ.राजेंद्र अ.रसाळ. Sharp Publication Pvt.Ltd.Pune
2. भारतीय अर्थव्यवस्था :– डॉ.जी.एन.झामरे, पिंपळापूरे ॲड कं.पब्लीकेशन, नागपूर.
3. भारतीय अर्थव्यवस्था :– एक दृष्टीक्षेप – प्रा.डी.आर.जगताप, प्रा.सौ.नितावाणी, डॉ.मंगला जंगले, प्रा.डी.जी.पाटील, प्रशांत पब्लिकेशन , जळगाव.
4. प्रबोधन प्रकाशन ज्योती :– समाजवादी प्रबोधिनी, इंचलकरंजी (कोल्हापूर)
5. दैनिक – दिव्य मराठी , लोकसत्ता, तरूण भारत, देशोन्नती, लोकमत, सकाळ.
6. भारतीय अर्थव्यवस्था :– प्रा.के.एम.भोसले, प्रा.के.बी.काटे, फडके प्रकाशन कोल्हापूर.

COSMOS IMPACT FACTOR

Search Journal | Search

HOME | INDEXED JOURNAL | SUGGEST JOURNAL | REQUEST IF | DOWNLOAD LOGO | REVIEWER PANEL

Category

- INDEXED JOURNAL
- SUGGEST JOURNAL
- JOURNAL IF
- REQUEST FOR IF
- DOWNLOAD LOGO
- CONTACT US

- SAMPLE CERTIFICATE
- SAMPLE EVALUATION SHEET

Journal Detail

Journal Name	**RESEARCH JOURNEY**
ISSN/EISSN	**2348-7143**
Country	**IN**
Frequency	**Quarterly**
Journal Discipline	**General Science**
Year of First Publication	**2014**
Web Site	www.rsearchjourney.net
Editor	**Prof. Dhanraj Dhangar & Prof. Gajaran Wankhede**
Indexed	**Yes**
Email	researchjourney 2014@gmail.com
Phone No.	**+91 7709752380**
Cosmos Impact Factor	**2015 : 3.452**

GIF

GLOBAL IMPACT FACTOR

News Updates Due to large number of application please allow to update your journal

Get Involved

- Home
- Evaluation Method
- Journal List
- Apply for Evaluator/Free Service
- Journal Search

Recently Added Journals

Research Journey	
ISSN	2348-7143
Country	India
Frequency	Quarterly
Year publication	2014-2015
Website	researchjournal.net
Global Impact and Quality Factor	
2014	0.565
2015	0.676

Research Journey

SJIF 2019 :
6.625

Area : Multdisciplinary

Evaluated version : online

Previous evaluation SJIF

2018 : 6.428
2017 : 6.261
2016 : 6.087
2015 : 3.986

The journal is indexed in :

SJIFactor.com

Basic information

Main title	**Research Journey**
Other title (English)	Research Journey
Abbreviated title	
ISSN	2348-7143 (E)
URL	http://WWW.RESEARCHJOURNEY.NET
Country	India
Journal's character	Scientific
Frequency	Quarterly
License	Free for educational use
Texts availability	Free

Contact Details

Editor-in-chief	Prof. Dhanraj Dhangar M.G.V.'S ARTS & COMMERCE COLLEGE, YEOLA, DIST NASHIK India
Publisher	MRS. SWATI SONAWANE

SWATIDHAN PUBLICATIONS

Price : Rs. 800/-

For Details Visit To : www.researchjourney.net

Scanned with OKEN Scanner